

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Euroopa Andmekaitseinspektori arvamuse kokkuvõtte tõhusa nõuete täitmise tagamise kohta digitaalühiskonnas ja -majanduses

(Arvamuse täistekst (inglise, prantsuse ja saksa keeles) on avaldatud Euroopa Andmekaitseinspektori veebisaidil www.edps.europa.eu)

(2016/C 463/09)

Isikuandmete töötlemine on veebipõhiste teenuste puhul hädavajalik. Euroopa Liidu digitaalse ühtse turu strateegias tunnistatakse andmepõhiste tehnoloogiate ja teenuste potentsiaali majanduskasvu katalüsaatorina. Sellised internetipõhised teenused on muutunud sõltuvaks üksikisikute sageli varjatud jälgimisest, mille laadi ja ulatust üksikisikud enamasti ei tea. Neid turge valitsevad ettevõtjad võivad piirata uute turule sisenejate konkureerimist üksikisikute õigusi ja huve kaitsta võivate teguritega ning kehtestada tarbijate õigusi kuritarvitavaid ebaõiglasi tingimusi. Ilmne kasvav tasakaalustamatus veebipõhiste teenuste osutajate ja tarbijate vahel võib vähendada valikuvõimalusi, innovatsiooni ja eraelu puutumatus kaitsemeetmete kvaliteeti. See tasakaalustamatus võib ühtlasi tõsta tegeliku hinna – isikuandmete avaldamise seisukohast – palju kõrgemale, kui võiks täielikult konkurentsile avatud turul eeldada.

2014. aastal esitas Euroopa Andmekaitseinspektor esialgse arvamuse eraelu puutumatus ja konkurentsivõime kohta suurandmete ajastul. Täheleandisime Euroopa Liidu andmekaitse-, tarbijakaitse-, monopolivastaste ja ühinemiste kontrolli eeskirjade eraldiseisva kohaldamise suundumust, hoolimata nende ilmselgetest kokkupuutepunktidest, nagu läbipaistvus, vastutustundlikkus, valikuvõimalused ja üldine heaolu. Seetõttu algatasime arutelu selle üle, kuidas Euroopa Liidu eesmäärke ja nõudeid terviklikumalt kohaldada. Selles uues arvamuses märgitakse, et digitaalse ühtse turu strateegia annab võimaluse rakendada sidusat käsitlust, ja ajakohastatakse 2014. aasta esialgset arvamust mõnede praktiliste soovitusetega Euroopa Liidu institutsioonidele, kuidas olukorda parandada. Selles käsitletakse süvenevat muret üksikisikute kui andmesubjektide ja tarbijate huvide kahjustumise pärast digitaalsetel turgudel toimuva kontsentreerumise tõttu.

Euroopa Liidu institutsioonid ja asutused ning liikmesriikide ametiasutused peavad liidu õiguse rakendamisel kaitsma Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud õigusi ja vabadusi. Küberruumis praegu levinud normatiivne käitumine ja standardid ohustavad mitut sellist sätet, sealhulgas õigust eraelu puutumatusle ja isikuandmete kaitsele, sõnavabadust ja diskrimineerimiskeeldu. Euroopa Liidul on juba piisavalt vahendeid üksikisiku ja ühiskonna kui terviku huvidega vastuolus olevate turumoonutuste kõrvaldamiseks. Paljud digitaalsetel turgudel levinud tavad võivad rikkuda kaht või enamat kohaldatavat õigusraamistikku, mis põhinevad õiglusel. Nagu mitmes viimaste kuude uuringus, kutsume me üles rohkem dialoogi pidama, kogemustest õppima ja digitaalses keskkonnas käitumist reguleerivaid asutusi omavahel koostööd tegema. Me rõhutame ka vajadust, et Euroopa Liit looks veebis ja mujal hartas sätestatud õigustele ja vabadustele soodsad tingimused.

Arvamuses soovitatakse seetõttu luua digitaalsektori teabevõrgustik nõuete täitmise tagamiseks Euroopa Liidu digitaalsektoris. See on reguleerivate asutuste vabatahtlik võrgustik, mille eesmärk on jagada vabatahtlikult ja oma pädevuse piires teavet digitaalse ökosüsteemi võimalike kuritarvituste ja nende vastu võitlemise kõige tõhusamate meetodite kohta. Seda peaksid täiendama suunised, kuidas reguleerivad asutused võiksid üksikisikut kaitsvaid eeskirju sidusalt kohaldada. Me soovitame ka Euroopa Liidu institutsioonidel uurida koos välisekspertidega võimalust luua ühisala, veebiruum, kus üksikisikud saaksid kooskõlas hartaga suhelda nii, et neid ei jälgita. Soovitame ka ajakohastada eeskirju selle kohta, kuidas ametiasutused kohaldavad ühinemiste kontrolli, et veebis paremini kaitsta eraelu puutumatus, isikuandmeid ja sõnavabadust.

I. ARUTELU ALGATAMINE

1. Arvamuse taust ja ülesehitus

Meie 2014. aasta esialgses arvamuses „Eraelu puutumatus ja konkurentsivõime suurandmete ajastul“ (edaspidi „esialgne arvamus“) võrreldi andmekaitset, konkurentsi ja tarbijaid käsitlevaid Euroopa Liidu õigusraamistikke ning järeldati, et

digitaalsete turgude puhul on neil teatavaid ilmselgeid kokkupuutepunkte⁽¹⁾. Oleme andnud Euroopa Liidu institutsioonidele mõned esialgsed soovitusel, mida täiustati 2014. aasta juunis Euroopa Andmekaitseinspektori korraldatud õpikoja järel,⁽²⁾ sealhulgas:

- 1) mõista paremini isikuandmete väärtust digitaalturgudel ja vaadata läbi turuanalüüsi meetodid – eelkõige nende veebipõhiste teenuste puhul, mida reklaamitakse tasuta teenustena – tehes nõuete täitmise tagamise otsuste mõju kohta tagasivaatava või järelanalüüsi;
- 2) kaaluda, kuidas edendada eraelu puutumatus soodustavaid tehnoloogiaid kui konkurentsieelist;
- 3) vaadata läbi Euroopa Liidu õigusaktid ja asjakohasus 21. sajandi digitaalsete turgude seisukohast;
- 4) kaaluda praktilisi meetmeid ametiasutustevaheliseks koostööks, sealhulgas tihedamaks dialoogiks ja ühisuurimiste tegemiseks.

VI. KOKKUVÕTE

Inimõigused kehtestati vahendina, mille abil kaitsta üksikisikuid riigi sekkumise eest. Konkurentsioiguse juured on poliitilistes otsustes takistada monopoolse seisundi kuritarvitamist, et tuua kasu kogu ühiskonnale. Tarbijaõigused tekkisid kaitseabinõuna kuritahtlike ettevõtjate eest.

Suurandmetega, mis annavad võimaluse parandada tootlikkust ja ühenduvust, peaksid ka kaasnema suurandmete kaitse meetmed. Euroopa Liit on viimastel aastatel näidanud suurepäraselt eeskujuna, püüdes ülimal määral edendada andmekaitse nõudeid digitaalvaldkonnas. Isikuandmete kaitse lähtealuseks digitaalmajanduses on isikuandmete kaitse üldmäärus. Euroopa Liit saab Euroopa Liidu väärtustele rajatud digitaalmajanduse ja -ühiskonna heaks olemasolevate vahenditega veel palju ära teha, et tagada eraelu puutumatus austavad ja põhiõigusi edendavad tooted ja teenused. Suurem läbipaistvus, õiglane kohtlemine, tegelikud valikuvõimalused ja mittejälgivate mudelite turulepääsu piirangute puudumine on kõik omavahel täielikult sobivad ja üksteist täiendavad eesmärgid.

Digitaalse ühtse turu strateegia on Euroopa Liidu jaoks õige võimalus nende eesmärkide saavutamise nimel ühtselt tegutseda. Kehtivate Euroopa Liidu õiguse eeskirjade täitmise tõhus tagamine on ülioluline. Usume, et meie soovitus luua digitaalsektori teabevõrgustik nõuete täitmise tagamiseks koos terviklikuma kontsentreerumiskäsitlusega ja Euroopa Liidu väärtustel põhineva ühisala edendamiseks oleksid oluline edasiminekuks. Ajal, mil kogu maailmas võetakse üha enam vastu andmekaitset ja eraelu puutumatus käsitlevaid õigusakte, peaks see olema lähtealuseks tihedamate sidemete loomisele muude maailma piirkondadega, võimaldades tihedamat dialoogi ja koostööd kõikide riikidega, kellel on digitaalvaldkonnas samad probleemid.

Sellela asjaomane arutelu veel ei lõppe. Euroopa Andmekaitseinspektor kavatses jätkata arutelude hõlbustamist ning aidata kaasa üksikisiku huvide ja õiguste kaitset takistavate asjaolude kõrvaldamisele.

Brüssel, 23. september 2016

Giovanni BUTTARELLI

Euroopa andmekaitseinspektor

⁽¹⁾ Euroopa Andmekaitseinspektori esialgne arvamus „Eraelu puutumatus ja konkurentsivõime suurandmete ajastul. Andmekaitse, konkurentsioiguse ja tarbijakaitse koostöö digitaalmajanduses“, märts 2014.

⁽²⁾ 2. juuni 2014. aasta eraelu puutumatus, tarbijate, konkurentsi ja suurandmete õpikoja aruanne;
<https://secure.edps.europa.eu?EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/consultation/Big%20data>